

Ešte za prvej Slovenskej republiky a niekoľko rokov aj po skončení druhej svetovej vojny žila na Dlhej ulici rodina Gürtlerovcov. Starý pán Gürtler si tam založil maliarsku firmu, ktorú prevádzkoval až do znárodnenia v roku 1951. Pochádzal zo Solky a jeho manželka z Krnče. Z ich šťastného manželstva uzrelo svetlo sveta šesť synov a jedna dcéra. Ich dobrá maliarska povest' sa šírila po ďalekom okolí.

Učňovské roky u Gürtlerovcov

Moji rodičia ma po skončení povinnej školskej dochádzky preto dali do učenia vo firme Gürtler, aby som tam nadobudol zručnosť v tomto odbore a uplatnil sa tak v živote.

Svoju činnosť mali zameranú na maliarske a natieračské práce všetkého druhu, okrem iného i na fládovanie, pozlacovanie, maľovanie firemných tabúl, striekanie át i fasád a na písmomaliarstvo. Postupne sa svojou usilovnosťou a svedomitou prácou ich firma rozrástla. Pamätám si, že počas letnej sezóny pracovalo u nich často aj pätnásť i viac tovarišov. Boli to zväčša maliari nemeckej národnosti z okolia Nemeckého Pravna. Medzi najstarších patrili majstri Haneschovci, Kočner, Filkorn, Paulen, Tänzer z Nitrianskeho Pravna, Dernesch a Filkorn z Gajdla, Petruch z Tužiny, Grešner z Brezian, Gombarčík z Majzla, Píš a Antol zo Solky, Mendel a Hanko z Pravenca, bratia Jamrichovci a F. Chudý z Necpál, K. Mikšík z Gápľa, Koprda zo Zlatých Moraviec a A. Ziman z Prievidze. Posledne menovaný sa neskôr osamostatnil a založili si vlastnú živnosť. Továriši zvykli pracovať len v sezóne, obyčajne od marca do novembra. V zime bývalo práce pomenej, preto zostával len Píš, ktorý u Gürtlerov aj býval. Na zimu si svoje miesto udržal i Karolko Mikšík, pretože sa venoval fládovaniu a nachádzal dosť práce v stolárskej dielni u Alojza Zaña v Sigoti pri fládovaní nábytkov i iných stolárskych výrobkov. Tam som i ja ako učeň chodieval grundírovať a špachtľovať nábytky pred konečnou úpravou. Mojou prvou väčšou prácou spolu s R. Ďuricom bolo natieranie drevených domkov zvonka na tzv. Haife, zeleným karbolínom. Fúj!

Ešte ako učeň a mladý tovariš, som chodieval za prácou na týždňovky. Firma Gürtler dostala zákazku na kompletne maliarske a natieračské práce pri výstavbe chemickej kolónie v Novákoch i v samotnom závode. Nocovali

sme na slobodárni, kde je teraz predajňa Jednoty. Natierali sme rôzne potrubia a zariadenia v chemickej, rodinných domoch a činžiakoch patriacich závodu. Podobne sme vykonávali odborné práce pri výstavbe úderníckej kolónie v Handlovej. Hneď po vojne sa z pravnianskej doliny vysťahovalo veľa obyvateľov nemeckej národnosti do Nemecka. Zostali po nich opustené domy hlavne v Tužine a Gajdli. Tieto tzv. konfiškáty sme dávali do poriadku, pričom sme boli ubytovaní v niektorom z opustených domov, kde sme si i varili. Takisto to bolo i v Novej Lehote pri Handlovej, kde sme boli ubytovaní v pivnici tamojšieho kultúrneho domu, na matracoch rozložených po zemi. Pri natieraní železných stožiarov vysokého napätia, na trase Jánova Lehota – Žiar nad Hronom sme bývali taktiež v opustenom dome na slame. Situácia sa opakovala i pri natieračských prácach na drevených barakoch a rekonštrukcii kaštieľa v Laskári.

Okrem maliarskej a natieračskej činnosti sa starý pán Gürtler venoval i gazdovstvu. Obrábal niekoľko roľ, choval kone, ktoré stajnil u pani Meliškovvej-Veterníkovej. O kone sa mu staral a pracoval s nimi pán Danko. Chovala sa u nich hydina i prasce, pre ktoré sa varilo v paráku pod bránou. Na dvore mal vykopanú veľkú jamu na vápno, ktoré sa tam hasilo pre potreby firmy. Túto prácu najčastejšie vykonával sám, alebo za asistencie pani majstrovej a nás učňov. Niektorí tovariši v letnom období boli u nich i ubytovaní. Spávali na povale hospodárskej budovy na sene. Na povale hlavnej budovy bol sklad šablón a na prízemí, oproti kuchyni, zasa sklad práškových farieb, po znárodnení prebudovaný na kanceláriu okresného stavebného podniku. V nej úradoval Štefan, neskôr G. Gombarčík a ja.

Starý pán Gürtler, ako správny podnikateľ, dbal i na výchovu maliarskeho dorastu. Maliarskemu remeslu sa v neskorších rokoch vyučili i tu pracovali už spomínaní Jamrichovci a F. Chudý z Necpál, J. Frimel, Paľo a Jano Pekárovci, L. Leitman, A. Kmet', J. Brida a J. Schlenker z Brezian, R. Schtiffel z Cachu, V. Dvorský z Nitrianskeho Pravna, J. Záh, R. Ďurica, F. Mečiar a J. Lacko z Prievidze, B. Kmet'ko a A. Gocman z Tužiny, J. Baláž, G. Horňák a L. Krejčí z Lazian a J. Lacko i L. Marko z Poruby. Vo firme vypomáhali i nevyučení nádenníci J. Piš a Michalička z Koša. Pracovné náradie, rebríky a materiál sme z miesta na miesto prevážali na špeciálnych drevených dvojkoľosových kárach, pričom sme si húdli častušku: „*Gürtlerovi učni káru ťahajú, Gürtler sa im díva, fajčí cigáru*“.

Ešte počas Slovenského štátu začal starý pán Gürtler s prestavbou svojho sídla. Hospodárska budova zmizla, vybudoval mohutné základy

neskoršieho nového domu. V základoch sa nachádzala pevná pivnica slúžiaca v čase SNP a cez front ako protiletický úkryt, v ktorom susedia z blízkeho okolia nachádzali svoje útočisko. Po vojne sa pivnica stala skladom maliarskych potrieb, vedľa ktorého si majiteľ postavil novú dielňu.

Treba poznamenať, že v duchu rodinnej tradície sa maliarčine venovali traja synovia. Z nich najstarší Jozef zakotvil ako maliarsky odborník na Hlavnej pošte v Bratislave. Druhý v poradí Andrej sa stal akademickým maliarom a prednášal na umeleckej priemyslovke v Bratislave. Okrem toho mal i malú manufaktúru na výrobu olejových farieb a tmelov, umiestnenú u Adámikov na Poštovej ulici v Prievidzi. Na jej prevádzkovaní som sa podieľal i ja počas učňovskej doby. Tretí syn Ladislav bol známy písmomaliarsky odborník v Prievidzi. Ostatní synovia sa uplatnili viac-menej v riadiacich činnostiach. Pavel ako odborár, Ľudvík ako ekonóm a Štefan ako riaditeľ stavebných organizácií, ale v mladosti i ako známy futbalový reprezentant.

Ako perličku uvediem, že v ich rodinnom dome na Dlhej ulici žila Ľudvíkova rodina v spoločnej domácnosti s rodičmi. Keď jeho manželka Otilka čakala prvé dieťa a prišiel ten čas, v dome nastal poplach. Bol som poverený rýchlo „zohnať“ pôrodnú babu, preto som sadol na bicykel a uháňal do jej domu. Nakoniec som pani Škodovú priviedol a ona svojou zručnosťou pomohla na svet ich prvému synovi, malému Ľudkovi. A dobre, všetko sa šťastne skončilo.

Ja som do Gürtlerovcov nemal ďaleko. Náš dom stál hneď vedľa, a preto si dobre pamätám aj na ich iné životné príhody, ale aj na samotný, na ten čas veselý, život na Dlhej ulici. Niektoré spomienky už boli uverejnené a ak „boh dá“, tak budú aj ďalšie, lebo tiež som presvedčený o tom, že históriu treba uchovať. A veru, nielen históriu Prievidze, ale aj Prievidžanov stojí za to zaznamenať, lebo sa nám, takmer pred očami, veľmi rýchlo stráca. Tak rýchlo, ako sa nám stratila samotná „naša“ Dlhá ulica v čase jej likvidácie. Po jej „zvyškoch“ sa neraz nostalgicky prechádzam a spomínam.

Tolko teda o rodine, u ktorej som začal svoju profesionálnu kariéru a vyučil som sa za maliara a natierača. Starý pán Gürtler bol veľmi pracovitý, cieľavedomý a prísny majster, keď ma niekedy i oprávnene „vyhriachal“, tajne som si veru poplakal a plakal som i nad jeho hrobom, na jeho poslednej ceste. Jemu, pani majstrovej a ich deťom vďačím za mnohé, vždy budem s láskou spomínať a nikdy nezabudnem. Na svoje učňovské roky spomína

Ján Záh-Dziny (1932)